

26. Vaugelas de C. F. Remarques sur la langue française / C. F. de Vaugelas. – Paris : Champ Libre, 1981. – 363 p.
27. Warchoń S. O derywacji hybrydalnej / S. Warchoń // Formacje hybrydalne w językach słowiańskich. – Lublin : UMCS, 1986. – P. 107–122.

Анотація

У статті йдеться про визначення статусу лексичного гібрида в сучасній французькій мові та подається класифікація гібридів-інновацій згідно до різних типологічних критеріїв. Лексичний гібрид визначається як неологічне утворення, що виникає головно як результат процесу гібридизації, та поєднує в собі риси твірного слова та запозичення. Гібридні інновації характеризуються відсутністю автономії у запозичуваній мові. Поділ гібридів може бути презентовано таким чином: 1) дериваційні гібриди та гібриди-запозичення; 2) інтерференційні гібриди; 3) номінативні гібриди та авторські гібриди.

Ключові слова: неологія, деривація, запозичення, лексичний гібрид, гібридизація, конфікс.

Аннотация

В статье рассматривается определение статуса лексического гибрида в современном французском языке, а также предоставлена классификация гибридов-инноваций согласно к разным типологическим критериям. Лексический гибрид обозначается как неологическое образование, результат процесса гибридизации, и объединяет в себе черты деривата и заимствования. Гибридные инновации характеризуются отсутствием автономии в заимствованном языке. Деление гибридов можна представить следующим образом: 1) деривационные гибриды и гибриды-заимствования; 2) интерференционные гибриды; 3) номинативные гибриды и авторские гибриды.

Ключевые слова: неология, деривация, заимствования, лексический гибрид, гибридизация, конфикс.

Summary

The article deals with definition of the categorial status of a lexical hybrid in modern French and hybrids-innovations classification according to various typological criteria. A lexical hybrid has been defined as a neological type arising mostly as a result of hybridization, thus a specific derivational process being a combination of derivation and direct borrowing. Hybrid formatives are characterized by a lack of autonomy in the borrowing language. The division of hybrids is presented as follows: 1) derivational hybrids and hybrid-borrowings; 2) interferential hybrids; 3) nominative hybrids and authorial hybrids.

Keywords: neology, derivation, borrowing, lexical hybrid, hybridization, confix.

УДК 800:159.9+800:316

Мороз А. А.,

кандидат філологічних наук,

Бердянський державний педагогічний університет

ІНТЕРПРЕТАЦІЯ УКРАЇНСЬКИХ ТА РОСІЙСЬКИХ РЕАЛІЙ ЗАСОБАМИ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ (НА МАТЕРІАЛІ МЕМУАРІВ А. РОЙЕРА “ENGLISH PRISONERS IN RUSSIA”)

Інтерес до опису та вивчення питань міжнаціонального сприйняття має свою історію розвитку. У Росії, Україні з'явилися масштабні роботи, які досліджують природу і структуру національних образів, стереотипів, міфів і т.п. (О. В. Дубініна, Л. П. Іванова, Т. В. Михед, Д. С. Наливайко, В. Д. Нарівська, В. В. Орехов).

З позиції лінгвістики імідж нації розглядався в роботах Л. П. Іванової, яка запропонувала термін “лінгвоімагологія”: “Африка глазами Н. Гумилева

(лингвоимагологический аспект)” [5], “Кавказ в русском языковом сознании XIX–XX столетий” [6].

У науковій статті “Французский военный глазами русских офицеров и солдат во время Русско-турецкой войны (1853–56 гг.) (на материале “Севастопольских рассказов” Л. Н. Толстого)” [7] нами розглядалось ставлення російських військових до свого супротивника. У поданій статті ми проаналізуємо питання, пов’язані із поглядом англійського військового офіцера на життя, побут українців та росіян, які мешкали в Російській імперії у середині XIX сторіччя.

Варто зазначити, що ніколи у сучасній науці не досліджувались питання, пов’язані з інтерпретацією засобів пересування та відстаней в англійських текстах середини XIX століття. Для аналізу нами обрано наступні реалії: *тарантас*, *дрожжі*, *телега*, *верста*, які вжито в мемуарах А. Ройера “English Prisoners in Russia”, і які фокусують увагу англомовного читача на невідомих для нього поняттях.

Що ж позначає термін “реалія”? При визначенні статусу “реалії” як перекладознавчого терміна Р. Зорівчак виходила з лінгвокраїнознавчої теорії слова Є. Верещагіна та В. Костомарова, з їхнього вчення про фоневі знання, про національно-культурний інформаційний потенціал лексичного значення мовних одиниць, а також з перекладознавчих поглядів В. Виноградова на природу слова. За визначенням цього дослідника, слово – це “основна одиниця мови, яка вміщає традиційно закріплений комплекс інформації і служить для формування думки та передачі повідомлень у складі речення” [3, 33]. На підставі цієї дефініції Р. Зорівчак у монографії “Реалія і переклад” (1989) пропонує таке перекладознавче визначення терміна “реалія”:

“Реалії – це моно- і полілексемні одиниці, основне лексичне значення яких вміщає (в плані бінарного зіставлення) традиційно закріплений за ними комплекс етнокультурної інформації, чужої для об’єктивної дійсності мови-сприймача” [4, 58].

Із запропонованого визначення випливає, що це поняття – категорія змінна, відносна, яка виступає чітко при бінарному контрактивному зіставленні конкретних мов (і культур), і обсяг реалій мови-джерела постійно змінюється залежно від словникового складу цільової мови, особливостей матеріальної і духовної культури-сприймача, від інтенсивності культурних і етнічних контактів відповідних мовних колективів.

“Великий тлумачний словник сучасної української мови” (2004) дає таке визначення реалії, з позначенням *наук.*: “Реалія – річ, що існує матеріально, будь-який предмет матеріальної цінності” [1, 1018]. Така ж дефініція зазначена в “Словаре русского языка” С. Ожегова, тільки з іншим позначенням (*книжн.*) [8, 670].

Як можна інтерпретувати реалію засобами іншої мови?

На основі зіставлення англомовних перекладів української прози з їхніми оригіналами дослідниця Р. Зорівчак [4, 93–150] виокремила різноманітні способи відтворення семантико-стилістичних функцій реалій засобами мови перекладу:

транскрипцію (транслітерацію); гіперонімічне перейменування; дескриптивну перифразу; комбіновану реномінацію; калькування, повне і часткове; міжмовну транспозицію на конотативному рівні; метод уподібнення (субституцію); віднайдення

ситуативного відповідника (контекстуальний переклад); контекстуальне розтлумачення (інтерпретацію) реалій.

Автор мемуарів, Альфред Ройер, був російським полоненим з англійського військового корабля “Тигр” під час Російсько-турецької війни 1853–56 рр. Дивно, але його спогади – одні з найперших повних і ретельних описів життя, побуту і звичок українців і росіян. Офіцер-оповідач настільки зацікавився новою для нього країною, що передавав на папері майже все нове, що він бачив. З його твору англійці середини XIX сторіччя могли дізнаватися про особливості побуту, культуру, засоби пересування, якість доріг, ставлення до себе з боку “ворога” та багато іншого. У цій статті ми намагатимемось проаналізувати такі українські та російські реалії як *тарантас*, *дрожжі*, *телега*, які віднесли до засобів пересування, а саме як транспортні засоби, призначені для переміщення по твердій поверхні вантажу або пасажирів з використанням сили мускулів тварин (коней). Першою реалією-засобом пересування нами обрано *тарантас*:

Mr. Sharman and myself occupied the interior of the carriage, whilst my servant sat outside with the coachman. This vehicle, called a “tarantas” had been purchased by the Government expressly for the purpose of taking us to Moscow, from which place it had only just arrived. It consisted of a coupe, to hold two persons, and a box in front for the driver and servant. These vehicles are strongly built, and not hung on springs, this being considered to render them less liable to accidents. Unfortunately, ours was much worn, and, as will be seen, broke down more than once before we reached our destination [12, 72].

Реалію взято автором у лапки. Англійський лейтенант ретельно передає звукову оболонку українських або російських реалій, які були невідомими сучасному англійцю, інколи вдаючись до пояснень.

Ми переклали цей абзац наступним чином: *Ми з Шарманом зайняли місце в середині екіпажа, в той час як слуга разом з кучером сиділи зовні. Цей технічний засіб, названий “тарантас”, уряд купив спеціально для того, щоб доставити нас до Москви. Він складався з купе для двох осіб, і місця для кучера і слуги. Ці засоби подорожі витривалі, вони менш схильні до нещасних випадків. На жаль, наш був набагато старіший, і, як ми побачимо пізніше, зламався кілька разів перш, ніж ми доїхали.*

Для відтворення цієї реалії використано контекстуальне розтлумачення. Цей спосіб був доречно застосований, адже якщо вжити транскрипцію, то було б не зрозуміло, що це слово означає. А “**тарантас** – це чотириколісний кінний візок на довгих дорогах (поздовжній рамі), що зменшували дорожнє трясіння під час тривалих подорожей. Тарантас був поширений в Росії першої половини XIX століття. Тарантас розрахований, як правило, на чотирьох пасажирів” [10].

Розглянемо реалію “дрожжі”: *Besides our escort of mounted Cossacks, with their long lances, we were accompanied by a great many droshkies on each side of the road, filled with fair ladies and bearded gentry, who did not allow the lower classes to monopolize the curiosity of the country, and crowded as near to us as the troops would allow them [12, 19].*

Лексему *droshkies* в тексті ніяк не виділено, для інтерпретації англійською був використаний спосіб транскрипції. Перекладаємо на українську мову: *Крім того, наша охорона, яку складали козаки з довгими списами, їхала верхи на конях, супроводжувала нас дрожками на кожній стороні дороги, в них сиділи прекрасні дами і бородаті дворяни...*

Оскільки автор застосовує транскрипцію замість пояснення для передачі реалії “дрожки”, можна зробити висновок, що це слово було знайомим англійському читачеві. З іншого боку, можливо, з контексту стає зрозумілим, що автором мемуарів малося на увазі.

Звертаємось знову до інтернет-джерела: **Дрожки** – легка чотириколісна відкрита повозка (візок) для коротких поїздок [9].

Реалія *телега* в тексті взята в лапки, а далі пояснюється семантика цього слова: *The courier was travelling in a kind of vehicle called a “telega” which is much used in this country. Imagine a cask six or seven feet long, and of proportionate diameter, sawn through lengthways, and one half placed upon four wheels, without springs. In front is a board for the driver to sit on, and the traveler can lie at full length inside, either upon straw or bedding, covering himself up with his cloak; so that in reality it requires no hood, although it is sometimes furnished with one. These conveyances are changed with the horses, from station to station; they are very light, and afford the great convenience of lying down in them to anyone travelling day and night [12, 55].*

Отже, для відтворення цієї реалії було застосовано спосіб контекстуального розтлумачення: *Кур’єр їхав в такому транспортному засобі, який називається “телега”, і який часто використовується в цій країні. Уявіть собі бочку довжиною у шість чи сім футів, а одна половина тримається на чотирьох колесах, без пружин. Попереду дошка для водія, щоб сидіти, а мандрівник може лежати на повну довжину всередині. Такі види транспорту міняються з кіньми від станції до станції; вони дуже легкі і зручні, можна лежати під час подорожі і вдень, і вночі.*

Надамо сучасну інтерпретацію цієї реалії: **Телега** – чотириколісна вантажна повозка (візок). У вози зазвичай упрягають коней, рідше – буйволів, мулів, волів [11].

На сторінках мемуарів ми знаходимо реалію *верста*, яка графічно не виділена, а для її інтерпретації був використаний спосіб транскрипції: *We proceeded through a perfectly flat country, partially cultivated, for seventy versts (about forty-seven miles, counting three versts to two miles), without meeting with anything worth notice [12, 72]. (Ми продовжили шлях через абсолютно рівнинну країну, частково обробленою, протягом сімдесяти верст (близько сорока семи миль, прирівнюючи три версти до двох миль), не зустрічаючи ніяких важливих повідомлень).*

Верста – давня міра відстані, яка вживалась до прийняття метричної системи мір в Росії, Україні, Білорусі. Одна верста дорівнює п’ятистам сажням 1066,781 метра (що відповідає 3500 англійським футам початку ХХ століття, які були трохи коротші від теперішніх) [10].

Отже, варто зробити висновки, що фактично до середини ХІХ сторіччя Російська імперія була ізольована від решти Європи. Як доказ, незнання англійцями реалій, які передавали засоби пересування: *тарантас, дрожки, телега, верста.*

Способи інтерпретації реалій в англійській мові – транскрипція, контекстуальне розтлумачення. Ці способи відтворення українських та російських реалій повністю передають денотативне значення слів, допомагають англійському читачеві краще зрозуміти побут мешканців півдня України (на той час складової Російської імперії) та певним чином передають місцевий колорит, додаючи яскраве забарвлення вжитим реаліям.

Література

1. Великий тлумачний словник сучасної української мови / [уклад. і гол. ред. В. Т. Бусел]. – К. ; Ірпінь : ВТФ “Перун”, 2004. – 1440 с.
2. Верста [Електронний ресурс] // Вікіпедія: Свободна енциклопедія. – Режим доступу : <http://uk.wikipedia.org/wiki/Верста>.
3. Виноградов В. С. Лексические вопросы перевода художественной прозы / В. С. Виноградов. – М. : Изд-во Моск. гос. ун-та, 1978. – 174 с.
4. Зорівчак Р. П. Реалія і переклад (на матеріалі англомовних перекладів української прози) / Р. П. Зорівчак. – Л. : Вид-во при Львів. ун-ті, 1989. – 216 с.
5. Иванова Л. П. Африка глазами Н. Гумилева (лингвоимагологический аспект) / Л. П. Иванова // Ученые записки Таврического нац. ун-та им. В. И. Вернадского. Серия “Филология. Социальные коммуникации”. – Симферополь, 2013. – Т. 26 (65). – № 1.
6. Иванова Л. П. Кавказ в русском языковом сознании XIX–XX столетий / Л. П. Иванова. – К. : ИД Дмитрия Бураго, 2004.
7. Мороз А. А. Французский военный глазами русских офицеров и солдат во время Русско-турецкой войны (1853–56 гг.) (на материале “Севастопольских рассказов Л. Н. Толстого”) / А. А. Мороз // Основные тенденции развития русского языка и других славянских языков в современном мире : [сб. науч. ст.]. – Брно, 2014. – С. 589–594.
8. Ожегов С. И. Словарь русского языка: 70 000 слов / С. И. Ожегов ; [под ред. Н. Ю. Шведовой]. – 22-е изд., стер. – М. : Рус. яз., 1990. – 921 с.
9. Повозка [Електронний ресурс] // Вікіпедія: Свободна енциклопедія. – Режим доступу : <http://ru.wikipedia.org/wiki/Дрожки>.
10. Тарантас [Електронний ресурс] // Вікіпедія: Свободна енциклопедія. – Режим доступу : <http://uk.wikipedia.org/wiki/Тарантас>.
11. Телега [Електронний ресурс] // Вікіпедія: Свободна енциклопедія. – Режим доступу : <http://ru.wikipedia.org/wiki/Телега>.
12. Royer A. The English Prisoners in Russia / A. Royer. – L. : Chapman and Hall, 1854. – 543 p.

Анотація

Стаття присвячена дослідженню засобів інтерпретації українських та російських реалій в англійському тексті середини XIX сторіччя. Проаналізовано засоби пересування в російській мові та їх еквівалент в англійській. Виокремлено способи передачі реалій, які відтворюють не лише денотативне значення, а й місцевий колорит.

Ключові слова: реалія, транскрипція, експресивність, контекстуальне розтлумачення, засіб пересування.

Аннотация

Статья посвящена исследованию средств интерпретации украинских и российских реалий в английском тексте середины XIX столетия. Проанализированы средства передвижения в русском языке и их эквивалент в английском. Выделены способы передачи реалий, которые воспроизводят не только денотативное значение, но и местный колорит.

Ключевые слова: реалия, транскрипция, экспрессивность, контекстуальное толкования, средство передвижения.

Summary

The article is devoted to the means of interpretation of the Ukrainian and Russian realities in the English text of the middle of XIX century. Vehicles in the Russian language and their equivalents in English are analyzed. Ways to transfer the realities that reproduce not only denotative value, but the local flavor, as well, are highlighted.

Keywords: reality, transcription, expressiveness, contextual interpretation, means of transportation.

УДК 348.147

Нікітенко В. О.,
кандидат філософських наук,
Запорізька державна інженерна академія

АКСІОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ВИКЛАДАННЯ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ ПРОФЕСІЙНОГО СПРЯМУВАННЯ

Вступ. У реалізації основних положень Болонського процесу важливу роль відіграє мовна професійна соціалізація майбутніх фахівців, що дозволяє підвищити їх мобільність і конкурентоспроможність на світовому ринку праці, оскільки фахівець, який володіє крім професійних знань ще і хорошими знаннями іноземної мови, особливо в області своїх професійних інтересів, має набагато більше шансів. У зв'язку з цим особливого значення набуває питання професійно-орієнтованого навчання іноземним мовам, націленого на розвиток професійної комунікативної компетенції майбутніх фахівців.

Сучасні тенденції суспільного розвитку, процеси глобалізації та міжнародної інтеграції висувають нові вимоги до особистості сучасного фахівця і його професійним характеристикам. У цьому контексті особливого значення набувають проблеми професійної підготовки майбутніх фахівців: особливості мовної та професійної соціалізації, професійної ідентифікації, професійної адаптації, формування у студентів комунікативної компетентності і готовності до професійної діяльності в сучасних умовах суспільного розвитку.

Обговорення проблеми. Проблемам професійної підготовки фахівців у вищій школі присвячені роботи Б. Г. Ананьєва, А. Б. Каганова, А. Т. Колденкової, П. А. Шавир Н. В. Кузьміної, О. В. Леднева, К. К. Платонова, С. Л. Рубінштейна, В. Н. М'ясищева, Л. І. Божович, Б. Ф. Ломова. Питання особистісного та професійного розвитку студентів у системі професійної освіти знайшли своє відображення в роботах І. А. Батаніна, В. Н. Введенського, Т. Б. Казаренкової, І. А. Колесникової, А. Б. Курлова, Н. Л. Маркіной, В. В. Морозова, Л. М. Недигало, В. Я. Нечаєва, Т. Е. Петрової, Н. С. Пряжнікова, А. П. Скобова, О. П. Шамаєва, В. П. Щербакової. Специфіка і особливості професійно-орієнтованого навчання іноземної мови у вузах розглянуті в роботах І. Л. Бім, Н. В. Баришнікова, А. А. Залевської, Б. А. Лапідус, І. І. Кітроской, Т. І. Поздранковой, І. А. Василевич, Р. А. Яковлева, Г. А. Краснощекова, В. І. Писаренко та ін.

У загальному просторі поліфункціональної і поліструктурної літературної мови виділяється – і це вже визнано багатьма фахівцями – особливий функціональний різновид, обслуговуючий професійну сферу спілкування. Даний різновид кодифікованої